

УДК 378:376

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2\(32\)-1014-1029](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-2(32)-1014-1029)

Шевченко Юлія Михайлівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової і спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, фактична адреса: м. Запоріжжя, юридична адресам. Мелітополь, <https://orcid.org/0000-0002-8460-6928>

Кондратенко Валентина Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової і спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, фактична адреса: м. Запоріжжя, юридична адресам. Мелітополь, <https://orcid.org/0000-0001-9866-7804>

Дубяга Світлана Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової і спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, фактична адреса: м. Запоріжжя, юридична адресам. Мелітополь, <https://orcid.org/0000-0001-5303-6726>

Свириденко Ганна Василівна доктор філософії, старший викладач кафедри початкової і спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, фактична адреса: м. Запоріжжя, юридична адресам. Мелітополь, <https://orcid.org/0000-0001-5412-2570>

Гузь Володимир Васильович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової і спеціальної освіти, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, фактична адреса: м. Запоріжжя, юридична адресам. Мелітополь, <https://orcid.org/0000-0001-9823-7767>,

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛОГОПЕДИЧНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Однією з основних умов готовності дитини до успішного навчання у школі є правильне, добре розвинене мовлення. Будь-яке порушення мовлення тою чи іншою мірою впливає на здатність дитини засвоювати нові знання, набувати вміння і навички. При загальному недорозвиненні мовлення порушується формування всіх компонентів мовленнєвої системи, і, отже, найважливішою частиною роботи у дитсадку для дітей із порушенням мовлення

є підготовка до школи дітей із цією патологією. Порушення мовлення – це будь-яке відхилення від нормального. Найчастіше ним страждають діти дошкільного віку, і на цьому етапі проблема легко піддається корекції. Етіологія порушень мовлення може бути пов'язана зі спадковістю, патологічним перебігом вагітності, травмами під час пологів, вадами слуху чи зору, перенесеними захворюваннями, стресами. Дуже важливо вчасно звернути увагу на проблему, адже дефекти мовлення заважають дитині навчитися правильно говорити, перешкоджають її спілкуванню, навчанню та загальному розвитку.

Інклюзивна освіта дає можливість дітям з особливостями вчитися в найближчій загальноосвітній школі чи дитячому садку. У спеціалізованих інтернатах діти не можуть спілкуватися вільно зі своїми однолітками і повноцінно розвиватися. Така форма навчання адаптує навчальний процес і задовольняє потреби усіх дітей без винятку. Сучасна освіта ставить перед педагогами та спеціалістами-логопедами завдання забезпечення якісного навчання та розвитку дітей із порушеннями мовлення в умовах інклюзивного середовища. В Україні кількість дітей з мовленнєвими порушеннями зростає, що вимагає впровадження ефективних логопедичних методів. У статті розглянуто основні методики корекції мовлення, їх ефективність, статистичні дані та практичні кейси. Логопедична корекція мовленнєвих порушень у дітей є важливим аспектом інклюзивної освіти, оскільки успішне володіння мовленням впливає на навчальні досягнення, соціальну взаємодію та психологічний стан дитини.

Ключові слова: інклюзивна освіта, логопедія, порушення мовлення, корекційні методики.

Shevchenko Yuliia Mykhailivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Primary and Special Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, <https://orcid.org/0000-0002-8460-6928>

Kondratenko Valentyna Oleksandrivna PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary and Special Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, <https://orcid.org/0000-0001-9866-7804>

Dubiaha Svitlana Mykolaivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary and Special Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, <https://orcid.org/0000-0001-5303-6726>

Svyrydenko Hanna Vasylivna Doctor of Philosophy, Senior Lecturer of the Department of Primary and Special Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, <https://orcid.org/0000-0001-5412-2570>

Huz' Volodymyr Vasyl'ovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary and Special Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol, <https://orcid.org/0000-0001-9823-7767>

EFFECTIVENESS OF SPEECH THERAPY METHODS IN WORKING WITH CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

Abstract. One of the main conditions for a child's readiness for successful schooling is correct, well-developed speech. Any speech disorder to one degree or another affects the child's ability to assimilate new knowledge, acquire skills and abilities. With general underdevelopment of speech, the formation of all components of the speech system is disrupted, and, therefore, the most important part of the work in a kindergarten for children with speech disorders is the preparation of children with this pathology for school. Speech disorders are any deviation from normal. Preschool children are most often affected by them, and at this stage the problem is easily corrected. The etiology of speech disorders may be associated with heredity, pathological pregnancy, injuries during childbirth, hearing or vision impairments, previous illnesses, and stress. It is very important to pay attention to the problem in a timely manner, because speech defects prevent a child from learning to speak correctly, hinder their communication, learning, and overall development.

Inclusive education allows children with special needs to study at the nearest comprehensive school or kindergarten. In specialized boarding schools, children cannot communicate freely with their peers and fully develop. This form of education adapts the educational process and meets the needs of all children without exception. Modern education sets teachers and speech therapists the task of ensuring high-quality education and development of children with speech disorders in an inclusive environment. In Ukraine, the number of children with speech disorders is growing, which requires the introduction of effective speech therapy methods. The article discusses the main methods of speech correction, their effectiveness, statistical data, and practical cases. Speech therapy correction of speech disorders in children is an important aspect of inclusive education, since successful speech development affects the educational achievements, social interaction and psychological state of the child.

Keywords: inclusive education, speech therapy, speech disorders, correctional methods.

Постановка проблеми. В Україні щороку збільшується кількість дітей із особливими потребами. Нині в країні мешкає понад 165 тисяч таких дітей віком до 18 років. В основному у таких дітей спостерігаються вроджені аномалії,

хвороби нервової системи, розлади психіки та поведінки. Тому, щоб інтегрувати «особливих дітей» у суспільство та надати їм нормальну освіту, громадські організації спільно з науковими та профільними держструктурами ще десять років тому розробили експериментальну програму щодо впровадження інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта – альтернатива інтернатному, індивідуальному чи домашньому навчанню. Завдяки їй діти з особливими освітніми потребами (ООП) можуть навчатися разом із ровесниками, соціалізуватись та розвивати навички комунікації, а батьки - розраховувати на кваліфіковану підтримку педагогів [1].

В умовах інклюзивної освіти використання ефективних логопедичних методів є необхідним для успішної соціалізації та навчання дітей з мовленнєвими порушеннями. Логопедична практика передбачає застосування різних методик, спрямованих на розвиток артикуляційного апарату, фонематичного слуху, комунікативних навичок та когнітивних функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження в галузі логопедії та інклюзивної освіти акцентують увагу на впливі новітніх методів та технологій на розвиток мовлення у дітей із порушеннями. Різні дослідницькі групи по всьому світу проводять комплексні дослідження, які демонструють позитивні результати використання інтегрованих підходів у логопедичній практиці, саме:

1. Дослідження впливу комплексних логопедичних методів на дітей з порушеннями мовлення. Серед основних напрямків досліджень, що підтверджують ефективність комплексних методів корекції, виділяють: поєднання традиційних та сучасних методів (арт-терапія, нейропсихологічні методики, методика Марії Монтесорі та використання мобільних додатків). Дослідження, проведене групою вчених, виявило, що поєднання класичних методів (артикуляційна гімнастика, логопедичний масаж) із новітніми технологіями (мобільні додатки для тренування мовлення) збільшило результативність на 35% у дітей з дизартрією. Зокрема, мобільні додатки дозволяють створити інтерактивне середовище, що мотивує дітей до регулярних занять [2].

2. Дослідження застосування інклюзивних методик для розвитку мовлення у дітей із затримкою розвитку. На прикладі роботи з дітьми в інклюзивних класах показало, що адаптація навчальних програм до особливостей розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями дозволяє не тільки покращити мовлення, але й сприяє більш швидкій адаптації в колективі. Зокрема, групові заняття з розвитку мовлення сприяють створенню комунікативного середовища, яке активізує мовленнєву активність у дітей із затримкою розвитку. Також було з'ясовано, що інклюзивне навчання дає дітям з мовленнєвими порушеннями не тільки когнітивні, але й емоційні переваги – вони відчувають себе рівними серед своїх однолітків, що зменшує соціальну ізоляцію.

3. Вплив нейротехнологій на розвиток мовлення у дітей. Сучасні нейротехнології виявилися перспективними у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Дослідження, проведене в Національному інституті нейропсихології (2024), показало, що використання нейрофідбек-технологій (NEUROFEEDBACK) (метод, який стимулює мозкову активність через електричні сигнали) покращує фонематичний слух та артикуляцію у дітей із порушеннями звуковимови. За допомогою нейрофідбеку діти навчаються кращому контролю над рухами мовленнєвих органів, що позитивно впливає на корекцію мовлення. Дослідження на основі застосування нейропластичності виявило, що використання спеціальних тренувальних програм, які стимулюють мозкову діяльність, значно знижує рівень порушень у дітей з алалією та дизартрією [3].

4. Дослідження ефективності інтеграції мультимедійних технологій у навчальний процес. Мультимедійні інструменти, такі як інтерактивні дошки, мобільні додатки та комп'ютерні програми, мають високий потенціал у розвитку мовлення у дітей з порушеннями. Вони дозволяють створити візуально-звукові асоціації, що допомагають дітям краще запам'ятовувати нові слова та вирази. Так, учні, які використовували програми для тренування мовлення на планшетах, покращили свою вимову на 30% порівняно з тими, хто не використовував ці технології [4].

5. Використання арт-терапії для дітей з порушеннями мовлення. Арт-терапія як метод роботи з дітьми з порушеннями мовлення виявила свою ефективність у зменшенні тривожності та страхів перед публічними виступами, а також у розвитку комунікативних навичок. Використання арт-терапії у поєднанні з логопедичними методами дозволяє дітям більш природно виражати свої емоції, що сприяє розвитку мовлення і покращенню соціальних навичок [5].

Мета статті - дослідити основні методики корекції мовлення, ефективність логопедичних методів у роботі з дітьми з порушенням мовлення в умовах інклюзивної освіти.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта передбачає рівний доступ усіх дітей до навчання, незалежно від особливостей розвитку. Відповідно до досліджень, близько 20% дітей дошкільного та молодшого шкільного віку мають різні мовленнєві порушення [6]. У 2001 році в Україні створили проект для соціальної адаптації та інтеграції у соціум дітей з особливими потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх закладах. З цього часу в країні почали активно обговорювати, як залучити таких дітей у загальний навчальний процес. У 2017 році прийняли Закон про інклюзивну освіту, в якому прописані права дітей. Кожна дитина має право безкоштовно навчатися у будь-якому освітньому закладі, незалежно від наявності групи інвалідності. Для учні з ООП розробляють індивідуальний план навчання, до якого включають заняття з

корекційними педагогами, психологами, логопедами та іншими спеціалістами [7-9]. За оперативними статистичними даними станом на 01.01.2025 [6]: кількість інклюзивних груп закладів дошкільної освіти - 7658, в них вихованців з особливими освітніми потребами – 15297; кількість інклюзивних класів закладів загальної середньої освіти – 33397, в них учнів з особливими освітніми потребами – 47610; кількість спеціальних груп закладів дошкільної освіти - 3 027, в них вихованців з особливими освітніми потребами - 34 531; кількість спеціальних класів закладів загальної середньої освіти – 728, в них учнів з особливими освітніми потребами – 6179. За останні п'ять років кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти збільшилась майже удвічі (табл. 1).

Таблиця 1.

Кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти

Навчальний рік	Кількість учнів з особливими освітніми потребами	Кількість інклюзивних класів
2020/2021	25078	18681
2021/2022	32686	23216
2022/2023	33861	24995
2023/2024	40354	29321
2024/2025	47610	33397

Джерело: Інклюзивне навчання. Статистичні дані. МОН України. <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>

Інклюзивне навчання є невід'ємною частиною концепції Нової української школи (НУШ) [10]. Це безпечний та інклюзивний освітній простір, де обирають індивідуальний підхід з урахуванням сильних сторін, потреб та можливостей кожної дитини. Відповідно до принципів НУШ, тут кожен учень чи учениця, незалежно від їхніх можливостей, може реалізувати свій потенціал. Все це базується на цінностях демократії та повазі до основних прав людини, що створює умови для максимальної участі в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами». Станом на 01.01.2025 в Україні створено 700 інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). В умовах воєнного стану продовжують функціонувати 674 ІРЦ, які надають послуги з проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку, корекційно-розвиткові послуги та здійснюють психолого-педагогічний супровід під час навчання дітей з особливими освітніми потребами в тому числі з числа внутрішньо переміщених осіб [6].

У дітей з порушеннями розвитку мова формується досить пізно - після трьох-чотирьох років. Малята не завжди розуміють, що їм кажуть. Вони мають

бідний словниковий запас і множинні дефекти мовлення. Недостатньо розвинена мова призводить до гальмування та інших психічних процесів. У таких дітей знижено пам'ять та увагу. Вони погано йдуть на контакт. Ці розлади розрізняють від причин виникнення, проявів та ступеня тяжкості. Найпоширеніші мовленнєві відхилення, з якими працює логопед для дітей з ООП [11]:

1. Алалія - недорозвинення або повна відсутність мовлення внаслідок ураження певних ділянок кори головного мозку. Зазвичай цей розлад формується на етапі внутрішньоутробного розвитку або ранньому дитинстві (до 3 років).

2. Затримка мовного розвитку (ЗМР) – уповільнений розвиток мовлення чи його відсутність.

3. Афазія - часткова або повна втрата мовлення, яка формується на тлі перенесених нейроінфекцій або травм у дітей віком від 3 років.

4. Дислексія та дисграфія – порушення процесу читання та письма. Дитина не може швидко формувати склади у слова, а слова – у речення, переставляє звуки та літери містами.

5. Діслалія – дефект, що є суто фонетичним. Дитина має нормальний словниковий запас та навички формування фраз, але не може вимовляти один або кілька звуків - наприклад, «р», «ш», «с» і т.д.

6. Дизартрія – розлад мовлення, що виникає на тлі порушення праксису артикуляції. Дитина не може правильно вимовляти звуки та слова через ураження центральної чи периферичної нервової системи. Тобто, неправильно працюють нерви язика, губ, піднебіння, голосових зв'язок.

7. Заїкання (логоневроз) – порушення ритмічності, темпу та плавності вимови через судоми м'язів обличчя. Основні ознаки – запинки під час мовлення, повторення звуків та складів, додавання зайвих звуків.

8. Дисфонія – неправильна вимова через порушення у роботі голосотворюючого апарату.

9. Брадилалія - уповільнена та нечітка мова, розтягнення слів.

10. Тахілалія - прискорена вимова.

Також за ступенем тяжкості розрізняють легкі, середні та тяжкі порушення мовлення. Щоб виявити, який розлад у дитини, і наскільки вона серйозна, слід звернутися до ЛОРа та логопеда. Отоларинголог перевіряє, чи є у дитини вади слуху та патології голосотворчого апарату. А логопед оцінює мовні навички та розробляє індивідуальний план корекції дефектів [12]. Важливі моменти, які варто враховувати під час логопедичної роботи з дітьми з ООП [13]:

- Перед тим як розпочинати заняття, необхідно вивчити динаміку та рівень мовного розвитку своїх підопічних - самостійно або за допомогою фахівців. За підсумками діагностичних даних розробляються програми корекційної діяльності.

- Корекційна робота повинна включати вправи на розвиток апарату артикуляції, розширення лексичного словника, формування фонематичного слуху, мовного аналізу і зв'язного мовлення.

- При проведенні занять необхідно враховувати особливості розвитку дітей з ООП - нестійку увагу, труднощі сприйняття, низький обсяг пам'яті, недостатню уяву, порушення координації, утруднене включення до спільних ігор. Важливо чітко ставити цілі навчання. Щоб дитина краще засвоювала матеріал, мова педагога має бути неквапливою, емоційною та виразною. Завдання краще пропонувати короткі та різноманітні з динамічними паузами для зняття психологічного навантаження.

- Необхідно приділяти увагу мотивації дитини – підбадьорювати та заохочувати вихованця за кожне вдало виконане завдання. Хвалити дитину треба одразу ж, не відкладаючи на майбутнє. При цьому ваш підопічний має розуміти, за що його заохочують.

У своїй роботі фахівці використовують найсучасніші ефективні методи:

- спеціальні вправи для дітей з порушеннями мовлення – спрямовані на розвиток апарату артикуляції та голосоутворення, постановку правильної дикції, інтонації, тембру;

- дидактичні ігри для дітей з порушеннями мовлення – допомагають зробити процес корекції порушень цікавим та захоплюючим;

- дихальна гімнастика, логопедичний масаж та інші процедури.

Логопедична корекція мовленнєвих порушень у дітей є складним процесом, ефективність якого залежить від обраних методик, інтенсивності занять та особливостей розвитку кожної дитини. Дослідження підтверджують, що своєчасне втручання значно покращує мовленнєві навички, сприяє соціалізації та успішному навчанню дітей в інклюзивних закладах освіти. Логопедична практика передбачає застосування різних методик, спрямованих на розвиток артикуляційного апарату, фонематичного слуху, комунікативних навичок та когнітивних функцій. Сучасна логопедія пропонує низку методів, які використовуються в роботі з дітьми в інклюзивному середовищі:

1. Артикуляційна гімнастика. Використовується для розвитку моторики мовленнєвого апарату. Артикуляційна гімнастика є базовим методом корекції мовленнєвих порушень. Вона спрямована на розвиток моторики органів мовлення – губ, язика, щелепи. Основні вправи: «Годинник» – рухи язиком з боку в бік, що допомагає формувати правильне положення язика для звуків «л», «р»; «Трубочка» – витягування губ уперед для покращення звуковимови голосних; «Млинець» – широкий язик фіксується на нижній губі, що сприяє формуванню шиплячих звуків.

2. Методика Монтесорі. Включає сенсорні вправи для розвитку мовлення та мислення у дітей із затримкою мовного розвитку. Ця методика використовує сенсорні вправи для розвитку мовлення та когнітивних процесів. Вона особливо ефективна для дітей із затримкою мовленнєвого розвитку. Основні принципи: розвиток сенсорики – використання тактильних і візуальних стимулів (пікто-

грамми, картки, кубики з буквами); свобода вибору – дитина самостійно обирає вправи, що сприяє мотивації до навчання.

3. Логопедичний масаж. Застосовується при дизартрії, алалії, заїканні. Його мета – покращення кровообігу, зменшення спазмів та стимуляція мовленнєвих м'язів.

4. Комп'ютерні технології. Використання спеціальних програм дозволяє розширити можливості корекції мовлення через інтерактивні вправи. Сучасні технології дозволяють урізноманітнити логопедичні заняття та зробити їх цікавими для дітей. У сучасному світі технологій, логопедичні заняття онлайн стають все більш популярними. Використання різноманітних сайтів та програм дозволяє зробити заняття цікавими, інтерактивними та ефективними (табл. 2).

Таблиця 2.

Сайти та програми для логопедичних занять онлайн

Сайти/ програми	Характеристика	Особливості / переваги
Learning Apps	Learning Apps – це платформа, яка дозволяє створювати інтерактивні вправи та ігри для дітей.	Вправи можуть бути підлаштовані під індивідуальні потреби кожної дитини, що робить навчання більш ефективним.
Learning UA	Learning UA – це українська платформа для дистанційного навчання.	Вона містить безліч корисних ресурсів та інструментів, які допомагають у проведенні логопедичних занять.
Wordwall	Wordwall – це чудовий інструмент для створення вправ.	Цей сайт дозволяє адаптувати завдання під рівень кожного учня.
Twinkl	Twinkl – це ресурс, який пропонує величезну кількість навчальних матеріалів для вчителів та логопедів.	Цей сайт також надає можливість створювати власні ресурси на основі готових шаблонів.
Презентації у PowerPoint	PowerPoint є незамінним інструментом для створення візуально привабливих презентацій.	Це допомагає утримувати увагу дітей та робить заняття цікавими.
Всеосвіта	Всеосвіта – це українська платформа, де логопеди можуть придбати готові матеріали від колег.	На сайті можна знайти різноманітні вправи, методичні рекомендації, презентації та інші корисні ресурси.

Джерело: Сайти та програми для логопедичних занять онлайн. <https://buki.com.ua/blogs/saiti-ta-programi-dlia-logopedicnix-zaniat-onlain/>

Використання сучасних технологій та онлайн ресурсів робить логопедичні заняття більш ефективними та цікавими для дітей. Завдяки платформам, таким

як Learning Apps, Learning UA, Wordwall, Twinkl, а також презентаціям у PowerPoint і ресурсам Всесвіти, є можливість забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня та зробити навчання більш інтерактивним і захопливими.

Основною формою корекційного на дитини є спеціально організовані заняття, у яких провідна роль належить логопеду. Засвоєння програмного матеріалу залежить від вибору методів навчання. При цьому необхідно пам'ятати про вікові особливості дітей, про форму провідної діяльності, про ті відхилення у розвитку, які характерні для дитини із загальним недорозвиненням мовлення. Цій меті слугують дидактичні ігри. Дидактична гра – одне з форм навчального впливу дорослого на дитину. У той самий час гра – основний вид діяльності дітей. Таким чином, дидактична гра має дві мети: одна з них навчальна, яку переслідує дорослий, а інша – ігрова, заради якої діє дитина. Важливо, щоб дві мети доповнювали одна одну та забезпечували засвоєння програмного матеріалу [14]. Використання дидактичних ігор у логопедичній практиці значно прискорює темпи та ефективність роботи логопеда, якщо ретельно відбирати ігри за їх змістом та вміти правильно ними керувати. Під час проведення дидактичних ігор логопед проводить свою діяльність на підставі загальних дидактичних принципів, основними є такі: 1. Принцип системності. Системність передбачає послідовно розвиваючу і ускладнюючу систему ігор. 2. Принцип повторності. Нові знання у дошкільника викликають значні труднощі, оскільки в нього немає досвіду, немає накопичених уявлень та способів засвоєння знань. І лише в результаті повторення дитина набуває знання. 3. Принцип наочності. У діти дошкільного віку переважає наочно-дійове сприйняття, тобто показ предмета чи картинки, що його позначає, діє на дитину сильніше, ніж слово. Тому у своїй роботі логопед повинен використовувати якнайбільше іграшок, конкретних предметів, картинок, муляжів тощо.

У мовленнєвій грі від дитини потрібно використовувати набуті раніше знання у нових зв'язках та обставинах. Тому, в логопедичній роботі з дітьми, організовуючи дидактичні ігри, необхідно дотримуватися і корекційно-розвивальних принципів, таких як: 1. принцип динамічності сприйняття; 2. принцип розвитку вищих психічних функцій; 3. принцип мотивації. Мовленнєві ігри сприяють сенсорному та розумовому розвитку (розвитку зорового сприйняття, образних уявлень, навчанню аналізу, порівнянню предметів, їх класифікації, засвоєнню лексико-граматичних категорій рідної мови, а також допомагають закріплювати та збагачувати набуті знання, на базі яких розвиваються мовленнєві можливості дитини). Дотримання принципу розвитку вищих психічних функцій передбачає розвиток в корекційно-розвиваючих іграх довільних видів діяльності, корекцію особливостей зорового, слухового, тактильного, рухового сприйняття, уваги, пам'яті, що вимагає активізації у грі максимальної кількості аналізаторів. Реалізація принципу мотивації можлива при дотриманні низки

умов: яскрава наочність, зміст матеріалу, доступне розумінню і рівню мовних можливостей дітей, ігрова поведінка педагога, що демонструє зацікавленість у самому процесі гри і в успіху дитини, створення проблемної ситуації, вирішення якої вимагатиме від дитини деякої творчої активності, знання алгоритму дії. Велике значення у керівництві іграми має слово логопеда. За допомогою словесних пояснень, вказівок, створення образних уявлень логопед привертає увагу дітей, упорядковує, уточнює їх уявлення, розширює досвід, збагачує словниковий запас дітей. Мовлення логопеда має бути зрозумілим дітям, образним і водночас коротким; докладні та багатослівні пояснення неприпустимі [15]. Отже, використання дидактичних ігор у корекційній роботі з дошкільнятами, які страждають загальним недорозвиненням мовлення, викликає у дітей інтерес до матеріалу, що вивчається, покращує їх емоційний настрій і психологічну готовність до засвоєння нових знань, умінь і навичок, дозволяє зосередити увагу дитини на потрібному предметі.

PROMPT (Prompts for Restructuring Oral Muscular Phonetic Targets) — унікальний логопедичний підхід, розроблений для допомоги дітям з моторними мовними порушеннями. Під «моторними» маються на увазі порушення, механізм яких зачіпає останні стадії мовопородження – моторне планування та реалізацію мовлення (артикуляційна диспраксія, дизартрія, ринолалія). PROMPT допомагає сформулювати правильні рухи щелепи, губ та мовлення для артикуляції, а також побудувати їх у послідовність. Метод особливо ефективний для дітей, у яких спостерігаються труднощі з виконанням довільних рухів м'язів для мовного видиху, голосоутворення або звуковимовлення. Метод PROMPT довів свою ефективність у дослідженнях для наступних нозологій: диспраксія (CAS), дизартрія (DYS), дислалія (SSD), затримка мовного розвитку, а також отримані перші позитивні результати застосування PROMPT при аутизмі. Логопед, будучи зовнішнім фактором, що впливає на мовленнєву систему, і дає системі постійні позитивні сигнали, стимулює мозок дитини до створення міцних зв'язків між моторною та сенсорною системами, що сприяє мовленнєвому розвитку [16].

Діти з мовленнєвими порушеннями часто стикаються з соціальним тиском, який може мати негативні психологічні, емоційні та освітні наслідки. Розглянемо основні проблеми, що виникають у таких дітей, а також ефективні стратегії для їх подолання. Основними наслідками соціального тиску є: зниження самооцінки (діти почуваються менш впевненими через труднощі у спілкуванні); соціальна ізоляція (уникнення контактів із ровесниками через страх бути висміяним); тривожні розлади та депресія (постійне напруження через мовленнєві труднощі призводить до емоційного виснаження); зниження академічної успішності (діти з мовленнєвими порушеннями можуть мати труднощі в читанні, письмі та вираженні думок).

Для успішної інтеграції дітей з мовленнєвими порушеннями необхідні комплексні заходи, що включають роботу з логопедами, психологами, педагогами та батьками. Стратегії подолання соціального тиску[17]: 1. Психологічна підтримка. Робота із психологом допомагає дітям долати страхи та підвищувати самооцінку. Методи, які застосовуються: когнітивно-біхевіоральна терапія (КБТ) для подолання тривожності та соціальних страхів; групові тренінги для розвитку комунікативних навичок. 2. Інклюзивне середовище. Створення сприятливої атмосфери в школі сприяє кращій адаптації дітей. Основні заходи: навчання вчителів методам роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями; використання альтернативних форм комунікації (жести, картки, малюнки). 3. Підтримка сім'ї. Батьки відіграють ключову роль у формуванні впевненості дитини. Важливими є: спільне виконання логопедичних вправ; підтримка та заохочення за успіхи в мовленні. 4. Використання технологій. Мобільні додатки та онлайн-програми допомагають дітям тренувати мовлення в ігровій формі.

Нова українська школа (НУШ) активно впроваджує інклюзивну освіту, забезпечуючи рівний доступ до якісного навчання для всіх учнів, включаючи дітей з порушеннями мовлення [18]. У цьому контексті важливо враховувати специфічні особливості роботи з такими учнями, щоб забезпечити їхній успішний розвиток та інтеграцію в освітній процес.

1. Індивідуальний підхід та адаптація навчальних матеріалів. Кожна дитина з порушеннями мовлення має унікальні потреби, які слід враховувати при плануванні навчального процесу. Вчителі та асистенти вчителя повинні адаптувати навчальні матеріали, використовуючи наочність, спрощені інструкції та додаткові пояснення. Наприклад, для учнів з труднощами у читанні можна застосовувати тексти з більшим шрифтом або використовувати аудіоматеріали.

2. Співпраця з фахівцями та батьками. Ефективна робота з дітьми з порушеннями мовлення вимагає тісної співпраці між педагогами, логопедами, психологами та батьками. Регулярні консультації та обмін інформацією допомагають узгодити стратегії навчання та корекції, забезпечуючи цілісний підхід до розвитку дитини.

3. Використання сучасних технологій. Інтеграція цифрових ресурсів, таких як спеціалізовані логопедичні програми та додатки, може покращити процес навчання. Ці інструменти сприяють розвитку мовленнєвих навичок через інтерактивні вправи та ігри, що підвищує мотивацію учнів.

4. Створення підтримуючого середовища. Важливо формувати в класі атмосферу прийняття та підтримки, де всі учні відчують себе комфортно. Проведення бесід про різноманітність та толерантність допомагає запобігти булінгу та сприяє взаєморозумінню серед дітей.

5. Професійний розвиток педагогів. Постійне підвищення кваліфікації вчителів у сфері інклюзивної освіти та логопедії є ключовим фактором успішної

роботи з дітьми з порушеннями мовлення. Участь у тренінгах, семінарах та обмін досвідом з колегами сприяє вдосконаленню педагогічних підходів.

Впровадження цих підходів у рамках НУШ сприяє створенню інклюзивного освітнього середовища, де кожна дитина, незалежно від особливостей розвитку, має можливість реалізувати свій потенціал.

Таким чином, комплексний підхід є ключем до успішної корекції мовлення. Поєднання логопедичних методів, психологічної підтримки та інклюзивного середовища значно покращує результати корекційної роботи. Навчання педагогів методикам роботи з дітьми з порушеннями мовлення підвищує ефективність навчального процесу [19]. Рекомендації щодо покращення логопедичної роботи: 1. Розширення доступу до логопедичних послуг: збільшення кількості логопедів у школах та дитячих садках; створення державних програм підтримки дітей із мовленнєвими порушеннями. 2. Впровадження сучасних технологій у логопедію: використання інтерактивних платформ та мобільних додатків для домашніх занять; використання штучного інтелекту для аналізу мовлення та персоналізації корекційної роботи. 3. Підготовка та підвищення кваліфікації педагогів: організація тренінгів та курсів з інклюзивної логопедії; ознайомлення вчителів із техніками розвитку мовлення та комунікації. 4. Робота з батьками та громадою: проведення семінарів для батьків щодо підтримки дітей з мовленнєвими порушеннями; формування толерантного суспільства, яке приймає дітей з особливими освітніми потребами.

Висновки. Логопедична корекція стає більш ефективною при використанні дидактичних ігор із залученням різного наочного матеріалу: предметів, іграшок, схем, панно, картинок і т. д. Використання мовних ігор на логопедичних заняттях дозволяє досягти формування певних навичок; вміння вчитися; розвитку необхідних здібностей та психічних функцій; пізнання (у сфері становлення власного мовлення); запам'ятовування мовленнєвого матеріалу. Подальші дослідження можуть зосередитися на: вивченні впливу нейротехнологій на розвиток мовлення у дітей з тяжкими порушеннями; аналізі ефективності новітніх методик у поєднанні з інтегрованим навчанням; дослідженні впливу емоційного інтелекту на успішність мовленнєвої корекції.

Література:

1. Інклюзивне навчання. URL: <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&tag=inklyuzivne-navchannya>
2. Методика Марії Монтесорі: переваги та недоліки. URL: <https://academiedelitterature.site/metodika-mari%D1%97-montesori-rannogo-rozvitku-ditej-shho-ce-take-sistema-rannogo-rozvitku-igrashki-materiali-sut-ta-principi-metodu/>
3. NEUROFEEDBACK. URL: <https://brain-spot.com/neurofeedback#:~:text=NEUROFEEDBACK>
4. Використання ІКТ як засобу підвищення мотивації до логопедичного заняття в ДНЗ. URL: vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-ak-zasobu-pidvisenna-motivacii-do-logopedicnogo-zanatta-v-dnz-273899.html

5. Дяченко М.А., Бутузова Л.П. Потенціал арт-терапії як засобу корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. *Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference. Copenhagen, Denmark. 2024. Pp. 177-180.* URL: <https://isg-konf.com/modern-challenges-trends-problems-and-prospectsdevelopment/>
6. Інклюзивне навчання. Статистичні дані. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
7. Наказ МОН України від 1.10.2010 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» (від 01 жовтня 2010 р. № 912). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kon...#Text..>
8. План заходів «Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в новій українській школі на 2024 рік. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.
9. Указ Президента України від 16.12.2012 року №163/2011 «Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163/2011#Text>.
10. Нова українська школа. Концептуальних засад реформування середньої освіти. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
11. Гуменюк О. С., Пацула І. Н., Павлюк А. С. Психолого-педагогічні характеристики дітей із загальним недорозвиненням мовлення та роль психолого-педагогічної характеристики в організації корекційно-розвиткового процесу з дітьми. *Перспективи та інновації науки (серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»)*. 2022. № 9(14). С. 113–126.
12. Маршалковська В. Особливості логопедичної роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення в умовах інклюзивної освіти. doi:10.61339/2786-6947.2023.1.286302 URL: https://www.researchgate.net/publication/373780262_osoblivosti_logopedicnoi_roboti_z_ditmi_z_tazkimi_porusennami_movlenna_v_umovah_inkluzivnoi_osviti?utm_source
13. Люценко І. О., Хоменко Н. В. Логопедичний супровід в інклюзивній освіті для дітей із тяжкими вадами мовлення. *Вісник Освітньо-наукового центру сімейно-центрованих практик*. 2023. Вип. 2. С. 176-178.
14. Чепка О. Ігрові технології у корекційно-розвивальній роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2023. №2(10). С. 57–66.
15. Артеменко Р. Д. Логопедичний супровід учнів з особливими освітніми потребами. *Соціальна робота в Україні : теорія і практика*. 2011. № 3-4. С. 125-131.
16. Методи і прийоми навчання в роботі вчителя –логопеда в умовах інклюзивної освіти. URL: https://naurok.com.ua/metodi-i-priyomi-navchannya-v-roboti-vchitelya-logopeda-v-umovah-inklyuzivno-osviti-188805.html?utm_source
17. Куцоласька А. М. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. *Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за мат еріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю: «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (10-11 квітня 2020 р.)*. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. Вип. VI. С. 46-49.
18. Гоцко Г. І. Особливості організації освітнього процесу в умовах реалізації основних засад інклюзивного навчання. *Інклюзивне навчання в Новій українській школі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне навчання в Новій українській школі» (26-27 березня 2018 р., м. Терехівка)*: у 2 ч. Київ: Інтерсервіс, 2018. С. 28–30.
19. Сучасні напрями роботи вчителя-логопеда в умовах інклюзивної освіти. URL: https://opmpk.at.ua/publ/suchasni_naprjami_roboti_vchitelja_logopeda_v_umovakh_inkluzivnoji_osviti/1-1-0-53?utm_source

References:

1. Inklyuzyvne navchannya [Inclusive education]. URL:<https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&tag=inklyuzivne-navchannya> [in Ukrainian].
2. Metodyka Mariyi Montessori: perevahy ta nedoliky [Maria Montessori's methodology: advantages and disadvantages]. URL:<https://academiedelitterature.site/metodika-mari%D1%97-montessori-rannogo-rozvitku-ditej-shho-ce-take-sistema-rannogo-rozvitku-igrashki-materiali-sut-ta-principi-metodu/> [in Ukrainian].
3. NEUROFEEDBACK. URL:<https://brain-spot.com/neurofeedback#:~:text=NEUROFEEDBACK>
4. Vykorystannya IKT yak zasobu pidvyshchennya motyvatsiyi do lohopedychnoho zanyattya v DNZ [Using ICT as a means of increasing motivation for speech therapy classes in preschool educational institutions]. URL:vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-ak-zasobu-pidvisenna-motivacii-dologopedicnogo-zanatta-v-dnz-273899.html [in Ukrainian].
5. Dyachenko, M.A., Butuzova, L.P. (2024) Potensial art-terapiyi yak zasobu korektsiyi movlennyevykh porushen u ditey doshkilnoho viku [The potential of art therapy as a means of correcting speech disorders in preschool children]. *Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference. Copenhagen, Denmark* [Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference. Copenhagen, Denmark]. Pp. 177-180. URL: <https://isg-konf.com/modern-challenges-trends-problems-and-prospectsdevelopment/> [in Ukrainian].
6. Inklyuzyvne navchannya. Statystychni dani [Inclusive education. Statistical data. Ministry of Education and Science of Ukraine]. MON Ukrayiny. URL:<https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statystichni-dani> [in Ukrainian].
7. Nakaz MON Ukrayiny vid 1.10.2010 № 912 «Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi rozvytku inklyuzyvnoho navchannya» (vid 01 zhovtnya 2010 r. № 912) [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 1.10.2010 No. 912 “On Approval of the Concept for the Development of Inclusive Education” (dated October 01, 2010 No. 912)]. URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-kon...#Text..> [in Ukrainian].
8. Plan zakhodiv «Natsionalnoyi stratehiyi rozbudovy bezpechnoho i zdorovoho osvitnoho seredovyscha v noviy ukrayinskiy shkoli na 2024 rik. Natsionalna stratehiya rozvytku inklyuzyvnoho navchannya na period do 2029 roku» [Action Plan “National Strategy for Building a Safe and Healthy Educational Environment in the New Ukrainian School]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text.> [in Ukrainian].
9. Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 16.12.2012 roku №163/2011 «Pro pytannya shchodo zabezpechennya realizatsiyi prav ditey v Ukrayini» [Decree of the President of Ukraine dated 16.12.2012 No. 163/2011 “On Issues of Ensuring the Implementation of Children's Rights in Ukraine”]. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163/2011#Text.> [in Ukrainian].
10. Nova ukrayinska shkola. Kontseptualnykh zasad reformuvannya serednoyi osvity [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Secondary Education Reform.]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
11. Humenyuk, O. S., Patsula, I. N.& Pavlyuk, A. S. (2022) Psykholoho-pedahohichni kharakterystyky ditey iz zahalnym nedorozvynenniam movlennya ta rol psykholoho-pedahohichnoyi kharakterystyky v orhanizatsiyi korektsiyno-rozvytkovoho protsesu z ditmy [Psychological and Pedagogical Characteristics of Children with General Speech Underdevelopment and the Role of Psychological and Pedagogical Characteristics in the Organization of the Correctional and Developmental Process with Children]. *Perspektyvy ta innovatsiyi nauky (seriya «Pedahohika», «Psykhohihiya», «Medytsyna»)* [Prospects and Innovations of Science (Series “Pedagogy”, “Psychology”, “Medicine”)]. 2022. № 9(14). S. 113–126. [in Ukrainian].

12. Marshalkovska, V. (2023) Osoblyvosti lohopedychnoyi roboty z ditmy z tyazhkymy porushennyamy movlennya v umovakh inklyuzyvnoyi osvity [Peculiarities of Speech Therapy Work with Children with Severe Speech Disorders in Inclusive Education]. doi:10.61339/2786-6947. 2023.1.286302 URL: https://www.researchgate.net/publication/373780262_osoblyvosti_logopedicnoi_roboti_z_ditmi_z_tazkimi_porusennami_movlenna_v_umovah_inkluzivnoi_osviti?utm_source [in Ukrainian].

13. Ilyushchenko, I. O., Khomenko, N. V. (2023) Lohopedychnyy suprovid v inklyuzyvniy osviti dlya ditey iz tyazhkymy vadamy movlennya [Speech therapy support in inclusive education for children with severe speech disorders]. *Visnyk Osvitno-naukovoho tsentru simeyno-tsentrovanykh praktyk [Speech therapy support in inclusive education for children with severe speech disorders]*. Vyp. 2. S. 176-178. [in Ukrainian].

14. Chepka, O. (2023) Ihrovi tekhnolohiyi u korektsiyno-rozvyvalniy roboti z ditmy z tyazhkymy porushennyamy movlennya [Game technologies in correctional and developmental work with children with severe speech disorders]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoyi shkoly [Psychological and pedagogical problems of modern school]*. 2023. №2(10). S. 57–66.

15. Artemenko, R. D. (2011) Lohopedychnyy suprovid uchniv z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Speech therapy support for students with special educational needs]. *Sotsialna robota v Ukraini : teoriya i praktyka [Social work in Ukraine: theory and practice]*. № 3-4. S. 125-131.

16. Metody i pryomy navchannya v roboti vchytelya –lohopeda v umovakh inklyuzyvnoyi osvity [Methods and techniques of training in the work of a speech therapist teacher in inclusive education]. URL: https://naurok.com.ua/metodi-i-proyomi-navchannya-v-roboti-vchitelya-logopeda-v-umovah-inkluzivno-osviti-188805.html?utm_source [in Ukrainian].

17. Kutsolapska, A. M. (2020) Psykhologo-pedahohichnyy suprovid ditey z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh inklyuzyvnoyi osvity [Psychological and pedagogical support for children with special educational needs in inclusive education]. *Visnyk Naukovo-doslidnoyi laboratoriyi inklyuzyvnoyi pedahohiky za materialamy VI Vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu: «Spetsialna ta inklyuzyvna osvita: teoriya, metodyka, praktyka» (10-11 kvitnya 2020 r.)*. Uman: VPTS «Vizavi» [Bulletin of the Research Laboratory of Inclusive Pedagogy based on the materials of the VI All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation: “Special and Inclusive Education: Theory, Methodology, Practice” (April 10-11, 2020). Uman: VPC “Vizavi”], 2020. Vyp. VI. S. 46-49. [in Ukrainian].

18. Hotsko, H. I. (2018) Osoblyvosti orhanizatsiyi osvitnoho protsesi v umovakh realizatsiyi osnovnykh zasad inklyuzyvnoho navchannya [Peculiarities of organizing the educational process in the context of implementing the basic principles of inclusive education]. *Inklyuzyvne navchannya v Noviy ukrayinskiy shkoli: Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Inklyuzyvne navchannya v Noviy ukrayinskiy shkoli» (26-27 bereznya 2018 r., m. Terebovlya): u 2 ch. Kyiv: Interservis [Materials of the International Scientific and Practical Conference “Inclusive Education in the New Ukrainian School” (March 26-27, 2018, Terebovlya): at 2 p.m. Kyiv: Interservice]*. S. 28–30. [in Ukrainian].

19. Cuchasni napryamy roboty vchytelya-lohopeda v umovakh inklyuzyvnoyi osvity [Modern directions of work of a speech therapist teacher in the context of inclusive education]. URL: https://opmpk.at.ua/publ/suchasni_naprjami_roboti_vchitelja_logopeda_v_umovakh_inkluzivnoyi_osviti/1-1-0-53?utm_source [in Ukrainian].